

de aliis. Et hoc mihi probant rationes factae. Solum in hoc adverto interdum preferri obligacionem justitiae obligationi voti, non quia major sit, sed quia materia obnoxia obligationi justitiae sit incapax obligationis voti sibi repugnantis, quia Deus non vult sibi offerri de alienis bonis, nec vult colicum injuria proximi. Supposita autem debita materia voti, ejusque obligatione, major sine dubio est ex suo genere quam obligatio justitiae, propter rationem factam, et quia praecpta justitiae saepe non obligant, nisi precedente aliquo consensu voluntatis humanae, in quo quamdam habent convenientiam cum obligatione voti, et in reliquis sunt inferiora; ut si quis promisit dotem virginis pauperi cum obligatione justitiae, et vovit Deo promissum illud implere, magis ex voto, quam ex promissione humana obligatur.

10. *Quanam sit major obligatio, voti an praecetti, quando sunt in eadem virtute religionis.* — Denique saepe contingit ut materia voti secundum se spectet ad virtutem religionis, et cadat sub praecceptum ejus, ut patet in voto audiendi Missam in die festo, vel communicandi in Paschate. Et tunc regulariter fortasse major est obligatio praecetti. Tamen etiam tunc censeo esse expendendam materiae gravitatem: nam in illo ordine quedam sunt praecpta gravissima, ut suscipiendo baptismum et eucharistiam, et similia: et de his censeo gravius obligare quam vota de iisdem actibus; alia vero sunt praecpta religionis, quae non continent tam gravem Deiculum et honorem, sicut in servanda Deo fidelitate invenitur, et in his esse poterit major obligatio voti quam praecetti. Ut in praecerto attente orandi, magis obligabit votum, si de recitando sit factum, quam naturale praecptum religionis; nam si quis orans ex voto non attendat, peccabit mortali in aliqua materia in qua ex vi naturalis praecerti recitare sine attentione esset tantum veniale peccatum. Interdum vero censeo esse incertum excessum; ut in onore recitandi officium canonicum ex voto, vel ex praecerto religionis, aut justitiae, ut in beneficiato, non est facile discernere quae obligatio sit major; licet extensive constet augeri obligationem, quando plures ex his titulis conjunguntur, et in obligatione restituendi obligationem justitiae superare. Sed de hac comparatione haec vindicent sufficere.

CAPUT IV.

UTRUM OBLIGATIO VOTI EX INTENTIONE VOVENTIS POSSIT NON ESSE PROPORTIONATA MATERIA EJUSDEM VOTI?

1. In hoc puncto duæ possunt fieri comparationes: prima ac præcipua est, utrum votum in materia gravi possit leviter seu sub veniali obligare, quia vovens non vult amplius obligari; secunda est, an e converso possit vovens efficaciter se obligare graviter, seu sub mortali, in materia levi, quæ de se ad talem obligationem non sufficeret. Hic de priori punto præcipue tractamus; in fine vero aliquid de secundo attingemus.

2. *An votum in materia gravi possit tantum sub veniali obligare?* — Prima sententia. — In prima ergo parte duæ sunt opiniones. Prima dicit esse hoc in voventis potestate; nam, licet quis votum faciat de servanda castitate, si faciat cum hac limitatione, quod non intendit se obligare nisi sub veniali culpa, votum non gravius obligabit. Pro hac sententia referri possunt omnes, qui de lege ita sentiunt, nam de lege ad votum optimum sumunt argumentum; ita vero de lege sentiunt Castro, lib. I de Leg. pœn., c. 5, docum. 4; et Navar., in Manu., c. 23, num. 49, et alii. In terminis vero de voto id tradit Sanc., lib. I de Spons., disp. 9, dub. 4, n. 6, et satis indicat non invenisse alios auctores, quia solum inducit Henr., eo quod lib. I de Pœnit., c. 21, n. 5, dixerit posse fieri votum non obligans ad culpam, sed ad solam pœnam, ex intentione voventis. Ex quo potest prima ratio confici, nam si vovens intendat non se obligare ad culpam, sed ad solam pœnam, id efficaciter facit; ergo si intendat se obligare ad veniale culpam, et non ad mortalem, id faciet efficacius, quia filius videtur minuere culpam, quam omnino auferre, et commutare in pœnam. Secundo, legislator potest imperare in materia gravi, obligando tantum sub veniali pro suo arbitrio et intentione; sed votum est quedam lex privata; ergo idem poterit facere vovens, dum sibi talem legem imponit. Tertio, licet obligatio sit de essentia voti, vel inseparabilis ab illo, tamen obligatio sub mortali non est de essentia, neque est cur sit omnino inseparabilis; ergo per intentionem voventis poterit minui illa obligatio.

3. *Secunda sententia.* — Secunda opinio est, si materia voti est capax obligationis sub mor-

CAP. IV. UTRUM OBLIGATIO VOTI EX SOLA INTENTIONE VOVENTIS, ETC.

929

tali, non esse in potestate voventis verum votum emittere, et sua intentione illud limitare, ut ad veniale obliget, et non ad mortale. Ita sentit Soto, lib. 7 de Just., q. 2, a. 1, in corporis fine, sic enim ait: *Non est in voventis arbitrio situm, sub reatu se mortali aut veniali obligare, sed culpe qualitas ex quantitate et necessitate objecti perpendenda est.* Idem sentit Cordub., in Summ. Hispana, quest. 188, in puncto 1. Clarius loquitur Vasquez, 1. 2, disp. 158, c. 4, num. 34, ubi hoc late docet de lege, et inde infert idem de juramento et voto. Ratio hujus sententiae videtur esse, quia licet in voluntate voventis sit promittere vel non promittere talam rem, tamen facta promissione, non est in potestate illius obligatio, nec nascitur propriæ ex ipsis voluntate, sed ex illa lege divina ac naturali: *Redde Domino vota tua.* Sed illa lex obligat graviter ex genere suo; ergo in materia gravi necessario obligat graviter, et sub mortali; unde sicut non est in potestate voventis, stante voto, limitare legem illam, ita non est in ejus facultate facere ut illa obligatio non sit sub mortali. Unde argumentor secundo: quia vel votum, factum cum illa intentione, est verum votum, vel non. Si est verum votum, regulandum est quoad obligationem per illam legem divinam, et non per aliam intentionem voventis; si autem non est verum votum, nullam inducet obligationem, sed erit alius actus imperfectus, et extra questionem quam tractamus.

4. Tertio: non est in potestate jurantis promissionem gravem velle jurare, et non graviter obligari, etiamsi velit; ergo nec est in potestate voventis quippiam simile, servata proportione. Quarto, non est in potestate voventis nolle obligari, ut in superioribus ostensum est; ergo neque est in ejus potestate minus obligari, quam votum natura sua postulet. Patet consequentia, quia sicut obligatio est intrinseca voto, ita talis ac tanta obligatio tali a tanto voto. Confirmatur, quia si vovens simpliciter velit promittere Deo talem rem gravem, nullam faciendo reflexionem, nec formalem intentionem de obligatione ad veniale vel ad mortale, manet obligatus ad mortale, secundum omnes; ergo signum est talem obligationem in tali gradu, sequi ex tali promissione ex ipsa divina lege et naturali; ergo non potest per hominem diminui. Quinto, quia alias esset in potestate hominis facere votum castitatis, et solum obligari ad veniale; imo et facere votum solemne cum intentione se obligandi tantum ad veniale, et contrahere

sponsalia cum simili intentione, et sic de aliis contractibus, etiam de ipso matrimonio, et in omnibus solum obligari ad veniale; haec autem omnia sunt plane absurdâ, et contra Ecclesiæ intentionem; ergo.

5. *Prima assertio:* qui vovet, et non habet intentionem se obligandi ad peccatum mortale, non manet ita obligatus. — *Evasio.* — Ut declararem quid in hac re sentiam, dico primo: si quis, cum vovet, habet intentionem non se obligandi sub peccato mortali, non ita obligatur. In hoc sentio cum priori sententia. Et idem sentio de praecerto dato a superiore cum eadem intentione in quacumque materia, ut in materia de Legibus dicam, et argumentum inde factum videtur esse efficax. Posset tamen responderi, non esse omnino eamdem rationem, quia magis divina ac naturalis est obligatio voti, quam legis humanæ, quia in lege humana obligatio in conscientia immediate est ab illa, et a voluntate superioris, quæ est immediata ratio obligationis; quia obligatio legis humanæ positiva est, non naturalis, nisi remote et in radice; at vero obligatio voti, licet supponat voluntatem hominis, nihilominus, quatenus est obligatio in conscientia, immediate est ab ipso jure divino, quia homo non habet jurisdictionem in se ipsum, sicut Praelatus habet in subditum; sed habet homo potestatem quasi donandi, vel res aut actiones suas; promissio enim est quedam veluti inchoata donatio. Nam, ut dixit D. Thomas, d. q. 88, art. 5 ad 2: *Qui promittit, in quantum se obligat ad dandum, jam quedammodo dat.* Supposita vero promissione, quæ est quid facti, ut sic dicam, jus ipsum naturale obligat in conscientia ad votum implendum, et ideo minus videtur posse hanc obligationem per voluntatem voventis limitari. Sed nihilominus quoad negationem illam non se obligandi ad mortale, videtur esse eadem ratio. Primo, quia obligatio voti saltem in hoc convenit cum obligatione legis humanæ, quod utraque introducitur per voluntatem hominis; ergo tam impossibile est in voto quam in lege, ut obliget contra intentionem voventis; ergo si vovens intendit non se obligare ad mortale, obligari non potest per votum. Unde, licet in voto distingui possit quasi obligatio facti ex parte voluntatis propriæ, et obligatio juris ex naturali lege, nihilominus haec posterior supponit primam; ergo si homo de facto non vult ita graviter obligari, non potest jus naturale per seipsum immediate illum obligare. Denique hic etiam

habet locum illud axioma: Actus agentium non operantur ultra intentionem eorum; sed hæc obligatio voti est ex morali actu hominis; ergo non potest excedere intentionem ejus.

6. Secundo ac præcipue argumentor in hunc modum; quia vel est possibile vovere in tali materia, non se obligando sub mortali, vel id est impossibile homini. Si primum est possibile, ergo tunc maxime fiet, quando vovens intendit utrumque, et expresse ponit illam limitationem in voto suo, quia sicut votum est homini voluntarium, ita conditiones possibles, in quibus potest recipere variationem, ex ejus intentione pendent, ut in simili dixit D. Thomas, d. q. 88, art. 3, ad 3. Neque ille modus voti, si possibilis est, aliter potest reduci ad actum, quam per hominis voluntatem et intentionem, et ita habemus quod intendimus. Si vero dicatur secundum, scilicet, talem modum voti esse impossibilem (quo magis tendunt rationes secundæ sententiae), sic etiam sequitur ex tali modo vovendi non sequi obligationem ad mortale, quia cum illa intentione non fit verum votum. Probatur hoc, quia qui sic vovet, solum intendit circa talem materiam facere vatum obligans ad veniale, et non ad mortale; sed tale vatum est impossibile, ut dicitur; ergo intendit vatum impossibile; ergo nihil facit, et consequenter neque obligationem inducit. Confirmatur, quia si quis voveat animo et intentione non se obligandi, non obligatur, quia re vera non vovet, sed voce tantum, uia intendit vatum non obligans, quod repugnat, et non est vatum, ut in primo libro dictum est; ergo qui similiter tale vatum facere intendit, dummodo non obliget ad mortale, vult vatum impossibile, vel sub conditione impossibili, et consequenter non vovet. Et tandem explicatur, quia vel vovens scit conditionem talis voti in tali materia, quæ est, ut si vere fiat, necessario obligaturum sit ad mortale; vel talem conditionem ignorat, et putat, manente voto, esse ab illo separabilem obligationem, cum tamen id sit impossibile, ut supponitur. In priori casu, impossibile est simul conjungi voluntatem sic vovendi cum absoluta intentione non se obligandi juxta conditionem talis voti, quia illæ voluntates sunt contrarie, et de objectis involventibus contradictionem; ergo, seclusa ignorantia, non possunt simul conjungi. Si autem ignorantia intervenit, illamet impedit ne quis obligetur contra voluntatem suam; tum quia ignoran-

tia causat involuntarium, præsertim quando est de conditione adeo substantiali; tum etiam quia illa voluntas non se obligandi ad mortale est æque absoluta ac altera voluntas promittendi; ergo æque resistet, ne votum validum et sic obligans fiat. Qui discursus ex dictis in lib. I, c. 3, locupletari et urgeri potest.

7. *Secunda assertio: votum factum de re gravi cum intentione non se obligandi sub mortali, invalidum esse probabiliter est.* — Dico secundo: non est improbabile, votum factum de re gravi cum intentione non se obligandi sub mortali culpa, prorsus invalidum esse, ac subinde nihil obligare in conscientia; probabilius tamen est esse aliquale votum inducens obligationem sub veniali, juxta intentionem voventis. Non invenio priorem partem expresse assertam ab aliquo auctore; nam qui admittunt tale vatum non obligare ad mortale, fatentur obligare sub veniali, si vovens id etiam non excludat expresse. Alii vero, qui putant non posse obligare tantum ad veniale, fatentur esse validum, et obligare ad mortale. Nihilominus si ponderetur præcipuum fundamentum posterioris sententiae, solum tendit ad persuadendam illam partem negativam, scilicet, illud vatum non posse obligare ad veniale tantum, non tamen probat alteram affirmativam, quam supponit, scilicet, illud vatum esse validum, et consequenter habere perfectam et integrum vim obligandi. Probatur ergo hæc pars primo ab inconvenienti, quia si illud est verum vatum, obligabit, quantum vatum in tali materia obligare potest, propter fundamentum secundæ opinionis, quia vatum est quasi naturale agens, quod agit quantum potest; nam obligat in virtute divinæ ac naturalis legis. Consequens autem est falsum, ut ostensum est, quia non potest obligare ultra intentionem voventis; ergo oportet fateri non esse verum vatum; est ergo invalidum; ergo nullam inducit obligationem. Secundo argumentor applicando discursum nuper factum: quia intentione vovendi et non se obligandi est de re impossibili, et ideo nihil facit, juxta dicta libro primo, capite tertio; ergo intentione vovendi rem gravem, et non se obligandi graviter est de re impossibili, quia eamdem proportionem servat; ergo eadem ratione nihil operatur; ergo tale vatum non est vatum, et consequenter nullam obligationem etiam veniale inducit. Et declaratur, ac confirmatur tertio: nam si vatum sic factum validum est, confero illud cum voto facto ab alio in simili

li materia cum intentione absoluta se obligandi juxta exigentiam materiæ, et quæro an illa duo vota sint ejusdem rationis et perfectionis in esse voti. Nam si hoc affirmetur, impossibile videtur intelligere, quod non inducant æque graves obligations, quia supposito esse voti, obligatio naturaliter sequitur, et divina est, et procedunt rationes secundæ opinis. Dicere autem vota illa esse vera vota, et ejusdem materiæ, et habere aut diversitatem, aut inæqualitatem in esse voti, non videtur intelligibile; ergo magis consequenter dicitur vatum unum esse validum, et non aliud, et consequenter alterum indebita intentione factum ad nihil obligare.

8. *Probabilius est esse aliquale votum obligans sub veniali ex intentione voventis.* — Nihilominus contrarium censeo probabilius, ut in posteriori parte assertionis dixi. Quam probant imprimis rationes prioris sententiae. Nam in legislatore probabilius mihi est, posse ferre legem in materia gravi, quæ ex intentione ejus non obliget ad mortale, et nihilominus sit valida lex, et obliget ad veniale, ut suo loco, Deo dante, ostendam; æquiparatio autem voti ad legem in hoc valida est, ut dixi, et statim amplius explicabo. Secundo, idem suadet ratio de voto pure penali, de quo in fine hujus puncti aliqua dicam. Tertio, probatur explicando rem ipsam; nam essentia voti perficitur voluntate se obligandi Deo, ita ut vel in illa consistat, vel in insinuatione et locutione illius (nam hæc differentia parum ad præsens refert); sed obligatio, quantum ex se est, recipit magis et minus; ergo et voluntas se obligandi recipiet etiam magis et minus; ergo et vatum ipsum potest recipere magis et minus, et esse validum utrumque in suo gradu.

9. Dicetur fortasse quod, licet obligatio absolute spectata possit esse major et minor, id est, ad veniale vel mortale, tamen obligatio voti in tali materia, id est, gravi, non recipit magis et minus, et necessario est tanta et tam gravis, pro materiæ qualitate. Sed contra, nam hoc gratis assumitur; rationes enim secundæ sententiae hoc non probant, ut videbimus, sed id tacite supponunt sine probatione. Deinde, si in obligatione legis etiam circa eamdem materiam gravem dari potest major et minor obligatio, quam sine repugnancia posset intendere legislator, cur in obligatione promissionis hoc repugnabit? Tandem hæc obligatio simpliciter libera est; nihil autem est, quod voluntatem necessitat, ut si obligare se velit circa talem materiam, necessario cogatur se

obligare, quantum potest, vel quantum materia est capax; quid enim illam necessitat? Nihil sane, ut respondendo ad argumenta magis constabat.

10. Dico ergo, in hoc objecto, quod est obligari Deo, in tali materia de se gravi, solum secundum quid, seu sub veniali, non includi repugnantiam, et ideo voluntatem de tali obligatione non esse de re impossibili, nec de re mala aut perfectioni contraria, et ideo validam esse, et effectum inducere. Ac subinde vel illa, vel actus rationis, quo illa insinuat et profertur, est aliquale vatum, non quidem plenum et perfectum, quale esset simpliciter factum circa talem materiam, sed tantum secundum quid, validum tamen, et obligans in suo gradu. Neque per hoc distinguimus vota secundum speciem, sed tantum secundum gradum; nam ex parte materiæ datur similis distinctio votorum, ut infra videbimus; nihil ergo repugnat, dari ex intentione voventis diversum modum circa eamdem materiam, sicut etiam dicturi sumus cum proportione de imperio legis.

11. *Ad primum. — Ad secundum. — Ad tertium.* — Per hæc ergo satis responsum est ad argumenta, quæ suadebant priorem partem hujus secundæ assertionis. Ad primum enim concedo unumquodque vatum obligare, quantum potest. Dico tamen in ipsis votis posse esse inæqualitatem, et unum esse simpliciter, aliud secundum quid (ut ita rem explicem). Ut volitio movendi brachium naturaliter agit motum, licet illa libere fiat; quia tamen in ipsa volitione potest dari inæqualitas ex parte objecti, nam potest quis velle tardius aut velocius mouere, ideo voluntas movendi, licet naturaliter agat, non semper æqualem facit motum. Ita ergo dico de voto; nam in suo esse potest esse inæquale ex parte voluntatis, etiam circa eamdem materiam, et ideo potest inæqualiter obligare. Unde ad secundum nego paritatem; nam ablata omnino obligatione, tollitur vatum simpliciter et secundum quid; ablata autem obligatione tantum ad mortale, et relicta sub veniali, non omnino tollitur ratio voti, sed minuitur. Ad tertium, jam explicatum est quomodo circa eamdem materiam possint esse vari gradus votorum juxta diversas intentiones voventium, et consequenter etiam diversitas obligationum.

12. *Fit etiam satis argumentis alterius sententiae. — Ad primum. — Ad secundum.* — Ad argumenta item secundæ sententiae facile satisfit ex dictis. Ad primum dicitur non so-

lum esse in voluntate voventis promittere vel non promittere, sed etiam promittere simpliciter, vel secundum quid; nam, sicut obligatio voti nascitur ex voluntate voventis, ita etiam modus obligationis. Cum autem dicitur obligationem non oriri ex voluntate voventis proxime, sed ex naturali jure, respondeo ex dictis, duplum ibi posse distingui obligationem, scilicet, facti et juris. Prima est a voluntate voventis, qua posita, necessario sequitur secunda, qua est juris naturalis, ita ut, priora posita, posterior non pendeat ex arbitrio voventis, sed necessario consequatur. Tamen sicut prior potest esse simpliciter, et secundum quid, ita et posterior cum proportione sequitur. Unde sicut lex illa naturalis: *Redde Domino vota*, non obligat sub mortali in materia levi, ut infra videbimus, ita etiam non obligat sub mortali, quando promissio non absolute, sed diminute et limitate facta est; quia licet materia sit gravis, promissio non est illi adaequata, nec offert illam simpliciter divino obsequio, sed tantum ut dispositionem quamdam ad illud. Ad secundum respondetur, talem votum esse quidem votum, sed diminutum, ut explicui, et ideo legem ipsam divinam non obligare ad illius observantiam, nisi juxta gradum, et qualitatem ejus, atque adeo sub veniali culpa.

13. *Ad tertium.* — Ad tertium de juramento negatur similitudo, quia juramentum non est directe ad obligandum, sed ad confirmandam veritatem divino testimonio, ex qua confirmatione naturaliter sequitur obligatio, et ideo in superiori tractatu diximus, posita voluntate jurandi, necessario sequi obligationem, etiamsi homo nolit. Et ob eamdem rationem sequitur obligatio in tali gradu juxta naturam juramenti; quia non datur in juramento magis vel minus jurare, neque esse potest varietas in voluntate jurantis. At votum directe est ad obligandum, quia promittere non est aliud quam velle se obligare, seu indicare Deo voluntatem se obligandi ipsi, et ideo illa obligatio, qua est veluti facti, proxime est a voluntate hominis, et recipit magis et minus, juxta hominis intentionem. Neque signum ibi adjunctum aliud probat, nisi quod ex promissione absoluta et simpliciter in gravi materia necessario sequitur obligatio gravis juris divini; ex quo solum sequitur, supposito illo modo absolute vovendi, non posse hominem minuere illam obligationem juris divini. Potest tamen voluntas hominis mutare factum a quo pendet illa obligatio juris divini, et non

absolute promittere, sed tantum secundum quid, ut declaravi, et tunc etiam ex natura rei jus ipsum divinum non obligat cum tanto rigore.

14. *Ad quartum.* — Ad quartum respondeo, votum castitatis absolute dictum dicere votum simpliciter, et ideo tale votum obligare juxta exigentiam talis materiae, et ideo quoties quis simpliciter vovet castitatem, graviter obligatur, secus vero esset, si quis non absolute vellet promittere castitatem, illam constituendo ut sibi simpliciter necessariam ad cultum Deo debitum, sed tantum vellet illam promittere in eo gradu in quo solent esse debitae dispositiones removentes impedimenta peccatorum venialium. Haec autem distinctio non habet locum in voto solemnii; et qui vellet profiteri religionem cum intentione non se obligandi, nisi ad veniale peccatum, graviter peccaret, et nihil faceret, teneaturque votum cum absoluto et debito sensu iterare. Idemque dico de sponsalibus; qui enim simpliciter profitetur facere sponsalia, tenetur habere absolutam voluntatem se obligandi, quantum sponsalia natura sua obligant, quia alias graviter deciperet alium contrahentem. Unde si haberet aliam intentionem non se obligandi graviter, perinde fere esset ac si ficeret sponderet. De matrimonio autem non est idem, quia matrimonium requirit consensum in tradendo corpus suum alteri, quod objectum non recipit magis nec minus, et ex illa traditione sequitur obligatio gravissima, et sub mortali.

15. *An possit dari votum ad nullam culpam obligans.* — *Resolutio dubii.* — Unum vero superest in hoc puncto dubium, quod tangitur in argumentis primae sententiæ, an possit dari votum non solum obligans ad leviorum culparum quam materia de se postulet, sed etiam ad nullam culpam obligans. Nam quidam negant, eo quod impossibile sit dari votum, in quo non obliget illa lex: *Redde Domino vota tua*; sed illa semper obligat in conscientia; ergo: et ita tenet Sanc. supra. Contrarium vero tenet Henr. ubi supra, et potest suaderi a simili de lege poenali, quia potest dari lex pure penalitatis non obligans in conscientia, ut ex materia de legibus suppono; ergo et votum. Item obligatio ad solam poenam vera obligatio est, et inter homines locum habet sine reatu culpæ; ergo etiam in promissione ad Deum. Sed solutio est facilis, et vix potest in ea esse controversia de re; nam extra votum poenale, certum est non dari votum sine

obligatione sub aliqua culpa. In poenali autem necessario supponi debet aliqua transgressio, cui poena respondeat; nam poena necessario supponit vel culpam, vel actionem aliquam aut omissionem moralem, quæ sit causa poenæ, esto non sit vera culpa, sed habeat quamdam imaginem ejus. Votum ergo poenale duo complectitur, scilicet, et priorem actionem, vel omissionem vitandam, et poenam exequendam, si non impleatur.

16. *Quibus modis emitte possit tale votum.* — Hoc autem votum duplum fieri potest, primo, in sensu absoluto quoad actum, et in conditionali quoad poenam, et tunc non unam tantum, sed duplum in conscientia obligationem inducit. Unam absolutam ad hoc faciendum vel non faciendum; aliam conditionatam ad poenam, si prior obligatio violetur; et utraque gravis est ex suo genere, nisi ad veniale minatur ex alio capite, juxta supra dicta; eadem enim ratio est de tali voto et de omnibus aliis. Quia si votum de ipsa materia absolute fiat, non minuitur obligatio propter adjectionem poenæ, ut de lege penalitatis etiam constat. Et impleta conditione, non minus obligat ad poenam conditionatum votum, quam si absolute factum esset. Et ita de hoc nulla est controversia. Alio modo potest fieri tale votum in sensu disjunctivo, vel (quod perinde est) in conditionato, et sic tale votum non obligat in conscientia determinate ad actum pro conditione positum, seu immediate ac directe intentum. Et hoc intendit posterior opinio, idque convincunt argumenta ejus. Ratio vero propria est, quia illa tunc non est definita materia promissionis, sed solum sub disjunctione vel conditione. Nihilominus tamen necesse est ut tale votum in materia adæquata imponat obligationem in conscientia. Et hoc vult prior opinio, et recte probatur ratione ibi facta. Et præterea patet, quia si votum est disjunctivum, non potest utraque pars prætermitti sine culpa, licet possit alterutra; ut si vovi sabbato jejunare, vel tantam elemosynam facere, non possum utrumque omittere sine peccato. Et idem reddit, si votum illud ut conditionatum consideretur; nam impleta conditione, et non servato voto quoad actionem primo intentam, debet servari quoad poenam, nec poterit omitti sine peccato; imo et prior transgressio, si non fieret cum formaliter vel virtuali intentione subeundi poenam, jam esset peccaminosa, quia esset promissio contraria. Et ita verum est, omne votum, quantumvis poenale, resolvi tandem in aliquam obligatio-

nem in conscientia. Quod etiam in lege poenali locum habet, ut suo loco dicam. Est tamen differentia notanda, quod in lege ordinariæ non est obligatio in conscientia ad poenam, donec per judicem imponatur, et regulariter non est obligatio ad exequendam active poenam, sed ad sustinendam; votum autem obligat in conscientia ad exequendam poenam, si poenalis conditio impleta est. Et ratio est, quia votum non fundatur in vi coactiva, sicut lex penalitatis, sed in vi directiva, et ejus obligatio oritur ex ipsa lege naturali juxta exigentiam materiae, et absque ulla coactione.

17. *Votum in materia levi de se ad mortale non obligat.* — Ultimo superest dicendum de alia comparatione, quando vovens vult obligari sub mortali in materia levi. In qua supponendum est, votum in materia levi de se non obligare ad mortale: alias non esset locus praesenti questioni, quia si votum de se obligaret sub mortali in materia levi, a fortiori ita obligaret, quando vovens id intenderet, quia illa intentio esset consentanea naturæ voti. Et ex illo fundamento procedit Corduba, d. q. 488, punct. 2, cum dicit posse voventem obligari sub mortali in materia levi totali, ex intentione sua, vel superioris præcipientis in vi voti obedientiæ aut paupertatis. Supposito autem contrario principio (quod libro sequenti late ostendemus), scilicet promissionem rei levius, etiam Deo factam, ex se et (ut sic dicam) sibi relicta, non obligare ad mortale, habet locum quæstio posita, an, adjuncta saltem speciali intentione voventis se graviter obligandi, inducat cum effectu talem obligationem.

18. *Superior non potest obligare ad mortale in materia levi.* — Videtur itaque ex dictis sequi, veram esse partem affirmantem, quia videtur esse eadem ratio in additione obligationis quæ in diminutione; si ergo intentio voventis potest obligationem minuere, repugnante quodammodo materiae gravitate, cur non poterit augere obligationem ultra materię dignitatem? Quin potius videtur secundum facilius quam primum. Quia in primo videtur esse repugnantia quædam positiva cum gravitate materiae, et cum jure divino, et cum honore debito fidelitati erga Deum; in secundo vero tantum est negatio quædam ex parte materiae, quia de se non postulat tantam obligationem, et consequenter nec jus naturale aut divinus honor illam postulant, attenta sola conditione materiae. At hoc non obstat

quominus homo voluntate sua possit specialem obligationem addere, et tunc addita hac speciali intentione, videtur habere locum divinum jus dicens : *Illaqueatus es verbis oris tui.* Et confirmatur : nam homo volens sic se obligare in materia levi nemini facit injuriam, et de se vult magis honorare Deum, estque dominus suae libertatis ; ergo illa voluntas erit efficax et habebit effectum. Unde in hoc cernitur magna differentia inter votum et legem ; nam superior si velit obligare ad mortale in materia levi, facit injuriam subditis, et consequenter excedit suam potestatem, et ideo probabilis est cum effectu non inducere talem obligationem. At vero votens non facit sibi injuriam, nec excedit potestatem quam habet in seipsum ; ergo.

19. *Votum in materia levi non posse sub mortali obligare ex intentione votantis, qui asserunt.* — Nihilominus auctores utriusque opinionis allegati in primo puncto, in hoc secundo puncto concordant, tale votum non esse validum saltem quoad gradum obligationis, sed necessario restringi ex parvitate materiae. Nam Soto aperte loquitur aequaliter de utroque membro, et in lib. 8 de Just., q. 1, art. 7, dub. 1, in particulari id docet de hac forma votandi : *Voto sub reatu mortali hoc facere, quod leve est ; Vasquez etiam de utroque membro loquitur, neconon et Corduba, saltem quoad materiam levem partialem, de qua sicut fatetur votum ex se non obligare ad mortale, ita etiam nec ex intentione votantis.* Idem tanquam clarum supponit Sanei., et de lege positiva omnes ita sentiunt. Fundamentum autem horum auctorum necessario est diversum. Nam priores in hoc absolute fundantur, quod quantitas obligationis non penet ex intentione votantis, sed sola voti emissio, quod in universum nos non admittimus, et ideo nisi aliquid speciale in praesenti addatur, nihil inferri potest.

20. Alii ergo addunt tale votum esse stultum et irrationabile, et ideo non acceptari a Deo, qua ratione utitur etiam Soto ; et Sane. addit argumentum sumptum ex lege. Quod profecto non convincit propter dissimilitudinem supra indicatam. Ratio etiam sumpta ex stultitia voti valde enervatur ex opinione eorum, qui dicunt votum simpliciter factum in materia levi obligare ad mortale ; si enim hoc sentiunt auctores prudentes et graves, signum est non esse rem adeo stultam et irrationabilem ; ergo ex hoc capite non erit votum illud adeo stultum, ut sit invalidum.

Item, licet ille appareat excessus fervoris, non tamen est contra pietatem, neque includit malitiam aliquam aut repugnantiam cum perfectione ; cur ergo non acceptabitur a Deo ? Item facere votum quod difficillime impleri potest, potest esse stultum, et ex indiscreto servari, et tamen non propterea votum est omnino nullum ; et similiter multiplicare vota indiscretum saepe est, et tamen obligant ; ergo idem esse poterit in praesenti voto.

21. *Auctoris judicium de relatis sententiis.* — Hæc ergo posterior sententia non est mihi certa, consequenter loquendo ad ea quæ in primo puncto dicta sunt, et ideo judico talia vota cavenda esse, nec esse temere violanda, si fiant. Præcipue vero considerandum est in materia illa, quæ secundum se levis videtur, respectu talis personæ aliquam habeat utilitatem spirituale, seu in ordine ad perfectiōnem ; nam ex illo capite facile posset votum non esse omnino irrationalis, quamvis jam dici non posset omnino de re levi. Quapropter, rem attente et in rigore considerando, si materia, pensatis omnibus respectibus ejus, levis permaneat, probabile videtur tale votum non obligare graviter, non obstante intentione votantis. Tum quia satis verisimile est Deum non acceptare talem obligationem, quia non est durus exactor, nec placet illi stulta promissio ; illa vero ita videtur stulta, ut ad profectum animæ, et ad Dei cultam sit impertinens, et alioquin possit esse in laqueum. Tum etiam quia omnis obligatio requirit materiam capacem ; illa autem materia non est capax. In quo est magna differentia inter hunc secundum casum et primum, quia materia capax gravioris obligationis, a fortiori est capax minoris ; non vero e converso materia capax de se tantum obligationis levis, consequenter est capax obligationis gravis. Unde talis obligatio videtur excedere potestatem votantis, quia non potest se obligare Deo, plusquam Deus ipse velit, vel quam materia patiatur ; sicut non potest homo homini obligare se sub obligatione gravi in materia levissima, quia excedit materiæ capacitatem ; et quoad hoc tenere potest similitudo ad legem, etiam si quoad omnia non teneat ; et ita responsum est ad rationes dubitandi.

CAPUT V.

DE OBLIGATIONE VOTI DE QUO DUBITATUR AN SIT FACTUM SIT.

1. *Duplex dubium circa votum.* — Duplex potest circa votum oriri dubium : unum est, an factum fuerit, necone ; aliud est, an votum, quod constat certo factum esse, obliget, vel an obliget tali vel tali modo. Et quoniam non est eadem regula in utroque dubio servanda, ideo de illis sigillatim dicendum est. Circa primum igitur contrarias invenio opiniones. Prima simpliciter affirmat, tale votum, de quo dubitatur an factum sit, obligare ad sui observationem. Tenet expresse Corduba, in Sum., quæst. 147, refertque Cajetanum, Sylvistem et Sotum, qui id non dicunt. Magis favet Angel., *Votum*, 3, num. 13, licet in propriis terminis non loquatur, ut infra dicam ; favet Sylvester, *Votum*, 2, quæst. 2, versu quarto, nam in quodam casu dubio, dicit tutius esse servare votum, cum Archil., qui refertur, in c. *Non solum*, 32, quæst. 8, sed ibi aliud agit. Tenet Azor, tom. 1, lib. 2, cap. 19, quæst. 10; latius Vasquez, 1. 2, disp. 65, cap. 3; inclinat Navarrus, consilio 26, de Voto, num. 2.

2. Probatur primo, quia in dubio facti terti pars est eligenda ; sed dubium voti est dubium facti ; ergo. Minor facile probatur, quia est dubium an fecerim votum, necone, quod spectat ad purum factum. Nam licet votum dici soleat privata lex, jam supra diximus hoc non per proprietatem, sed per quædam analogiam dici, cum votum non sit actus juris fictionis vel imperii, in quo propria lex seu jus consistit, sed actus promissionis, quæ ad factum pertinet, ut constat inter homines. Major autem probatur primo inductione : nam dubitans de veritate matrimonii, et an hæc sit uxor sua, non potest petere debitum ; ibi enim intervenit dubium facti, puta contractus matrimonii et valoris ejus, ex quo oritur periculum agendi contra naturale jus prohibens fornicationem accedendo ad uxorem dubiam. Idem autem est in praesenti, nam dubitans de voto, et agens contra illud, exponit se periculo agendi contra naturale jus reddendi Domino vota, seu violandi illa. Secundum exemplum est de irregularitate ; nam in dubio facti tenetur quis se gerere ut irregularis, juxta cap. *Ad audienciam*, de Homicid., et tamen est eadem ratio.

3. Tertio facit axioma illud : *In dubiis tu-*

tior pars est eligenda, approbatum in Jure, c. *Juvenis*, de Sponsalib., et d. cap. *Ad audienciam*, et cap. *Significasti*, 2, de Homicid. ; sed in praesenti tutius est servare dubium votum, quia in hoc nihil est periculi, in transgressione est periculum non implendi promissum ; ergo. Et confirmatur, quia alias nunquam haberet locum illud principium, quod dici non potest, nam est contra jura et contra communem conceptionem. Sequela vero patet, quia qua ratione in hoc casu non admittitur nec applicatur, eadem non habebit locum in quilibet alio. Probatur hoc, quia si aliqua hic subeset ratio, maxime quia in dubio melior est conditio hominis possidentis suam libertatem ; at haec ratio currit in matrimonio, in irregularitate, et in omnibus, etc. Unde inferunt dicti auctores illud aliud axioma : *In dubiis melior est conditio possidentis*, solum habere locum in materia justitiae, et ideo non recte hic applicari, quia non de obligatione justitiae, sed de periculo violandi religionem tractatur ; in dubio autem favendum est religioni, et divino cultui, L. *Sunt personæ*, ff. de Relig. et sumpti. funer. Sic enim non habet locum in irregularitate propter idem periculum contra religionem, nec in matrimonio propter periculum in materia castitatis, et sic de aliis. Et ratio reddi potest, quia possessio non dat jus spirituale, nec proprie habet locum nisi in materia justitiae.

4. *Secunda opinio.* — Secunda opinio absolute dicit, quando dubium est an votum fuerit emissum, non teneri aliquem ad servandum illud. Tenet Soto, lib. 7 de Just., q. 3, art. 2; Med., in Sum., lib. 4, c. 14, § 7; Angel., q. 9, de Jejun., art. 1, difficul. 7, dub. 2, proposit. 3, et idem fere habet, licet minus constanter, in quæst. 4, art. 1, difficult. 3, dub. 3, prop. 2. Denique hanc partem secuti sunt Ludovic. Lop., Emmanuel Rodr., Henr. et alii, quos refert et sequitur Sancius, lib. 1 de Sponsalib., disp. 9, n. 11; et favet Glossa, in cap. *Ex parte*, de Censib., in propositione casus in fine, ubi pro regula statuit, *in dubiis liberum esse sequi quod magis placuerit* ; quæ nimis ampla videri potest. Sed limitanda videtur juxta materiam textus, quæ est de voto reali, in quo dubium est de quantitate promissa ; nam tunc sentit Glossa, liberum esse voventi, illam determinare ; ergo idem sentit quando est dubium de toto voto emiso. Et hanc sententiam obiter in aliis locis probavi, et nunc etiam veram esse judico : oportet tamen illam convenienter exponere et fundare.